

Erkki Pasonen

ISÄN JÄLJISSÄ

Yrittäjän arkea 80-luvun Suomessa

Isän jäljissä

Erkki Pasonen

2014

ISÄN JÄLJISSÄ

Kirja on kertomus nuoren yrittäjäksi ryhtyvän perheenisän arjesta.

Kirjan tapahtumat sijoittuvat Etelä-Hämeeseen 1980-luvun alkuvuosille.

Copyright: Erkki Pasonen 2014

Kannen piirros: Tarja Moisander

Kustantaja:

BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja:

BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-318-406-0

Kyllä tästä selvittään

Keskiviikko 8.3.1981

Heräsin puhelimen soittoon puoli kuuden aikaan aamulla. Äitini soitti ja kertoi itkunsekaisella äänellä:

- Isä kuoli viime yönä.
- Ei voi olla totta, vastasin uskomatta mitä hän sanoi. Kuitenkin uutinen herätti aivoni toimimaan nopeasti.
- Mä tulen heti sinne, mulla on tänään iltavuoro, ilmoitin äidilleni.

Selvitin pikaisesti unenpöpperöisenä vuoteessa makaavalle vaimolleni, että joudun lähtemään Leppäkoskelle, koska isä oli yöllä kuollut.

Pukeuduin kiireesti ja hyppäsin punaiseen Saab-900 autooni. Olin tavannut isän viimeisen kerran helmikuun alussa käydessäni lapsuudenkodissani Leppäkoskella pyytämässä isää takaajaksi pankkilainalleni vanhan rintamamiestalon ostoon Riihimäeltä. Äiti ja isä olivat viljelleet Leppäkoskella sijaitsevan pikkutilan peltoja kunnes viljely ja karjanpito 60-luvun lopulla päätettiin lopettaa kannattamattomana. Sen jälkeen äiti oli ollut kesäisin töissä Tervakosken kartanon kukkatarhalla.

Matkalla sekavassa mielentilassa mietin isäni elämää metallialan yrittäjänä:

- Oikeastaanhan voisin jatkaa isäni firmaa. Mutta toisaalta, miksi jatkaisin?

Minulla ovat asiat hyvin. Olen pakkaustuotannon vuorotyönjohtajana Riihimäen Lasi Oy:ssä. Liisalla on myös varma työpaikka ja meillä on kaksi tervettä lasta, joulun alla 6 vuotta täyttävä Lauri ja kesällä 3 vuotta täyttävä Sanna.

- Mitähän Liisakin sanoisi tai sisareni Ulla tai Irmeli, pari vuotta sitten kuolleen veljeni vaimo?

- Mutta jos kuitenkin!

En ollut aikaisemmin ajatellut koko asiaa. Isä oli elänyt yrittäjän elämäänsä ja hoitanut yritystään ikään kuin kaikki jatkuisi ikuisesti. Hän ei tietääkseni ollut koskaan elämänsä aikana edes sairastellut. Mitä nyt vähän yskää joskus.

Olin hoitanut Riihimäen ikkunalasitehtaalla laitospöytätyötä ammattikoulun jälkeen yhtäjaksoisesti armeija-aikaa lukuun ottamatta yli kuusi vuotta. 1970-luvun puolivälissä ikkunalasin valmistus lopetettiin ja työt loppuivat. Menin silloin kolmeksi kuukaudeksi Kanadaan setäni konepajaan töihin. Kaikki työntekijät olivat kanadalaisia, joten opin siellä auttavasti tulemaan englannin kielellä toimeen. Kuitenkin koti-ikävä vuoksi en voinut jäädä sinne, vaan halusin löytää työpaikan Suomesta. Olin suorittanut ikkunalasitehtaalla työn ohessa työtekniikan tutkinnon. Ehkä tutkinnon ja sopivan kokemuksen perustella sain samana syksynä Riihimäen Lasi Oy:n pakkauslasi- ja muovipakkaustuotannon työnjohtajan sairauslomansijaisuuden. Valintaani oli saattanut vaikuttaa aikaisempien esimiesteni positiiviset lausunnot.

– Minä en tiedä yhtään mitään yksin yrittämisestä tai koko Leppäkosken firmasta. Mutta silti... pohdin kääntyessäni kolmostieltä Tervakosken kohdalta Leppäkoskelle johtavalle tielle.

Isä oli hoitanut suvreenisti yrityksensä, joten tuskin äidillääkään oli kunnollista käsitystä firman asioista.

– Mutta josko kuitenkin?

Nämä asiat olivat päällimmäisinä mielessäni, vaikka isän kuolemapöytäkirjasta oli kulunut vasta vajaa tunti. Kääntyessäni entisen kotitaloni pihaan muistin, miksi oikeastaan olin tullut. Pysäköin auton talon eteen marjapensasrivistön viereen. Näytti kuin aika olisi täysin pysähtynyt surutalossa. Pihalla olevien rakennusten katot ja puinen vastakkain istuttava pihakeinu olivat pakkasyön jälkeen valkoisessa huurussa, kuin suruvaipan peittäminä. Ainoastaan ammattikoulun päättötyönä tekemäni postilaatikko hohti vihreänä pisteenä tien reunassa.

Kiipesin lapsuudestani tutuksi tulleet harmaat betonista valetut portaat ulko-ovelle ja kolistelin kenkieni lumihuurut oven ulkopuolella olevaan harjatelineeseen. Äiti kohenteli keittiössä puuhellan tulipesää. Hänen käpertyneestä olemuksestaan ja silmien alla olevista pusseista näki, että hän ei ollut todennäköisesti nukkunut silmällistäkään viime yönä. Menin hänen luokseen ja kosketin kevyesti olkapäähän. Hän vaikutti silminnähden kuituneen edellisen tapaamiseni jälkeen.

– Ja kun mä poloinen jankutin vielä eilenkin isälles, että lopettaisit jo edes tuon firman ennen kuin putoat tikkailta ja telot ittes, äiti sopersi purskahtaen hillittömään itkuun.

– Miten se tapahtui? kysyin äidiltä palauttaen hänet tunteettomasti viime yön tapahtumiin.

– Mentiin illalla nukkuun tavalliseen aikaan ja isäs jäi vielä tuohon tuvan puolelle kattoon telkkaria. Siinä yhden maissa mä heräsin, kun kuulin isäs korahtelevan oudosti. Kysyin, että sattuuks sua, mut ei se vastannu mitään. Se nyökkäs kyllä mulle ja oli niin kivulloisen näkönen. Kun mä kysyin, et haenks sulle jotain, se ei vastannu enää mitään. Menin hakeen keittiöstä vettä, mutta kun tulin takas makuuhuoneeseen niin se oli ihan oudosti siinä sängyllä eikä vastannu, kun kysyin et mikäs sulle tuli. Mä juoksin puhelimeen ja soitin ambulanssin, äiti kertoi ilmeettömin kasvoin.

– Kun ne ambulanssimiehet puolen tunnin päästä tuli, niin ne sano heti, et isäs oli kuollu. Ne sano vielä mulle, et tavallisesti he eivät ota kuolleita mukaansa, mut nyt he vievät mennessään vainajan Hämeenlinnan sairaalaan, koska kotiin kuolleille joudutaan tekemään joka tapauksessa ruumiinavaus kuolinsyyn selvittämiseksi.

– On tää ihan kauheeta, parahti äitini hillittömään itkuun.

– Onneks sen ei tarvinnu kauan kärsiä, lohduttelin.

Äiti nyökkäsi ja jatkoi ääneen ajatteluaan:

– Mutta kun jäi niin paljon asioita puhumatta. Vielä eilenkin valitin sille tuosta eteisen roikkuvasta ovesta. Sanoin sille, et voisit kai jo viimeinkin

antaa aikaa ittelles ja lapsilles ja lapsenlapsilles. Se vaan sano mulle niinku sillä oli aina tapana: Älä huoli, kyllä kaikki aina järjestyy.

– En mä voinu arvata, et tänä aamuna sitä ei enää ole olemassa.

Totesin äidilleni, että itsesyytökset eivät nyt auta mitään. Meidän on jaksettava tämä päivä ja yritettävä jatkaa elämäämme eteenpäin.

– Mutta kun on vielä tuo firmakin, äitini jatkoi.

– Juodaan nyt ensin kahvit ja katsotaan sitten mitä tässä tehdään, tyynnyttelin.

Äiti oli keittänyt kahvit jo ennen saapumistani, mutta minun näkemiseni palautti hänelle viime yön tapahtumat ja itsesyytökset, joita hän oli aamuyön tuntien aikana itkeskellyt. Kahvia juodessani annoin katseeni harhailla tutussa keittiössä ja mietin samalla, mitä kaikkea tänään pitäisi tehdä. Yritin pysyä rauhallisena, vaikka itsekin olin epävarma ja tietämätön, mistä aloittaa.

– Oleks sä soittanu Ullalle? kysyin keksiäkseni jotain puhuttavaa.

– En mä vielä jaksanu, kun mä aattelin, että soitetaan vasta, kun sä tulet. Ullahan on niin kaukanakin ja sillä on just nyt niin paljon töitä. Kai juur kevään koekausikin meneillään, kuului hauras vastaus.

– Soitetaan kuitenkin Ullalle ennen kuin hän ehtii lähteä kouluun. Mä voin soittaa, tokaisin tomerasti yrittäen piristää suruunsa tikahtuvaa äitiä ja tartuin samalla puhelimeen.

Puhelin ehti hälyttää pari minuuttia ennen vastausta.

– Ylenillä, Henrik vastasi.

– Tässä on Reino, lankos Etelästä, en kai herättäny sua, vai?

– Et ollenkaan. Olin kyllä yön töissä, mutta tulin kotiin puoli tuntia siten ja lupasin viedä Ullan töihin ja lapset hoitoon ennen nukkumaanmenoa. Mutta onko siellä joku hätä, kun näin aikaisin aamulla soittelet, Henrik kysyi kiusoittelevasti.

– Ei oikeastaan, tai oikeastaan onkin, mutta voisitko pyytää Ullaa puhelimeen? kysyin.

– Ilman muuta, Henrik vastasi ja laski kuulokkeen kolahtaen pöydälle.

– Täällä on veljes ja sillä on jokin hätä, kuului puhelimesta.
 – Mitä sulle on sattunut? kuului Ullan hätääntynyt ääni puhelimesta.
 – Ei mulle ole sattunut mitään, tai oikeastaan sekä mulle että sulle. Meiltä kuoli viime yönä isä ilmeisesti sydänkohtaukseen ja mä olen nyt täällä kotona Leppäkoskella äidin luona.

– Ei voi olla totta, miten se on mahdollista, eihän sillä ollut mitään vaivoja eikä lääkkeitäkään, miten se tapahtui, oliko äiti kotona, pitäiskö mun tulla sinne? kuului Ullan hätääntynyt ääni.

– Äiti oli herännyt yöllä, kun isä oli saanut sen kohtauksen ja soittanut ambulanssin, mutta kun ne ambulanssimiehet olivat tulleet, isä oli jo kuollut. Tulin puolisen tuntia sitten tänne ja sanoin äidille, että sun tarttee tietää. Mutta mä hoidan äidin kanssa käytännön asioita täällä tänään alulle ja soitellaan sitten illalla lisää, tyynnyttelin sisartani.

– Mites äiti tästä selviää ja kukas nyt hoitaa firman? Tietääks kukaan firman asioista? Isähän hoiti kaikki aina itte? Vaikka isällähän oli aina tapana sanoa, että saattehan nähdä, niin kyllä kaikki aina järjestyy, Ulla jatkoi.

– Mä käyn kohta tuolla verstaalla kattomassa, mitä ne kaverit siellä tekee ja kerron niille isän kuolemasta ja pyydän niitä jatkamaan töitä, jos niillä nyt sitten on töitä. Me mennään sitten äidin kanssa käymään sairaalassa ja seurakunnan virastossa selvittämässä, mitä ja miten tässä tarvitsee tehdä. Yritän ehtiä vielä sitten ennen iltavuoroon menoani käydä verstaalla katsomassa mitä firmassa oikeastaan tapahtuu. Soitellaanko illalla? Mutta mene sä vaan töihin, niin soitan sulle illalla. Pitäisköhän Irmelille soittaa? kysyin.

– Hoida sä vaan tieto Irmelille, oli Ullan vastaus. Ulla ja Irmeli eivät olleet puhuneet toisilleen yli kahteen vuoteen Riston hautajaisissa sattuneen ikävän välikohtauksen jälkeen.

Kahvit juotuani kiirehdin pihan poikki verstaalle, josta kuului kompressorin tyhjäkäynnin ääni, epäkeskopuristimen jyskytys ja särmäyspuristi-

men työstön palautusvaiheen aiheuttamat kolahdukset. Ilma oli vielä keväisen pakkasaamun huurussa ja kuorma-auton jälkien urat pakottivat astumaan varovasti, etten olisi kompastunut jäätyneisiin uriin.

Tempaisin verstaan sivuoven auki ja näin, että Oiva ja Onni, firman ai-noat työntekijät olivat siellä työn touhussa. Oiva oli valmistamassa savu-piippujen pellitykseen tarvittavia peltiosia ja Onni teki epäkeskopuristi-mella niittausta varten tarvittavia reikiä ja taivutuksia räystäskourujen kan-nakkeisiin.

– Katos, nuori herrahan on tänä aamuna varhain liikkeellä, sanoi Oiva nostaessaan juuri taivuttamansa peltilevyn porakoneen pöydälle. Oiva Ko-tiranta oli ollut isälläni töissä jo yli kymmenen vuotta ja osasi kaikki työ-vaiheet pellin leikkauksesta käyttökohteissa tapahtuviin asennuksiin. Onni Suuronen oli ollut aikaisemmin naapurissa toimivan Suikin muovitehtaalla töissä, mutta pari vuotta sitten hän oli Oivan houkuttelemana tullut isälleni töihin.

– Tulisitteko hetkeksi tuonne koppiin, sanoin tarkoittaen verstaan nur-kassa olevaa konttorina ja taukotupana toimivaa pientä huonetta, jossa ik-kunalauta ja kaikki hyllytasot olivat täynnä vanhoja kone-esitteitä, lehtiä sekä vanhoja puhelinluetteloita. En muistanutkaan, että tämä verstaan ”konttorihuone” oli näin kauheassa kunnossa. Työpöytä oli piirustuksia ja paperilappuihin piirrettyjä skitsejä täynnä ja puhelimen vieressä oli kym-menittäin käsin kirjoitettuja muistilappuja. Työpöydän vieressä oli vanha risainen työtuoli ja seinällä työpöydän takana oli itse kyhätty mappeja pur-suava hyllykkö. Seinälle lyödyssä naulassa roikkui isäni Kemppe-lippis. Työpöydän vieressä vierastuolin virkaa hoiti lapsuuskodissani ollut ruoka-pöydän penkki, jota oli jouduttu lyhentämään pieneen tilaan sopivaksi. Penkin alla oli tyhjiä keskisolupulloja täynnä oleva muovinen kori.

Isäni Rafael oli ostanut sodan jälkeen rintamamiehille tarkoitetun Ha-koisten kartanon maasta erotetun 43 hehtaarin kylmän tilan. Rafael oli aina

ollut hyvin kätevä käsistään ja hän oli rakennusten lisäksi tehnyt maataloudessa tarvitsemansa työkalutkin pääosin itse piharakennukseen kunnostamassaan pajassa. Vuonna 1968 isä myi lehmät pois, laittoi pellot pakettiin ja myöhemmin vuokralle.

Onnin ja Oivan kävellessä perässäni konttorikopille mietin hätäisesti, mitä heille sanoisin.

– Rafael lopetti peltihommat viime yönä, tokaisin mukamas vitsikkäästi.

– Mitäs sää ny meinaat? sanoi Oiva, jonka katseesta näin hätäntymisen merkkejä.

– Isä kuoli viime yönä sairauskohtaukseen ja siksi olen nyt täällä, totesin vakavana.

– Mitäs me ny sitten tehdään? Kukas tätä firmaa nyt sitten hoitaa? Loppuuks meitin hommat ny tähän? kyseli Oiva selvästi huolestuneena.

– Isällähän oli tapana sanoa, että kyllä kaikki aina järjestyy. Mutta onkos teillä nyt selvät työt tälle päivälle ja tiedätteks te onks se asentajakaveri vielä töissä? kysyin.

– Tarkotaks sä Penaa? kysyi Onni.

– Pena on ollut asentamassa ikkunapeltejä Hämeenlinnan virastotalon työmaalla koko viime viikon ja tiämmä ne hommat jatkuu vielä jonkin aikaa, tiesi Onni, joka asui Turengissa lähellä asentaja Pentti Riipisen asuntoa.

– Hyvä on. Me mennään nyt äitini kanssa käymään ensin sairaalassa ja sitten Turengissa selvittämässä hautaukseen liittyviä asioita. Tulen puolilta päivin käymään täällä ennen kuin lähdän Riihimäelle. Katsotaan silloin miten jatketaan. Mutta työt jatkuvat ainakin toistaiseksi, minä otan hommat hoitaakseni, sanoin heille vakuuttavasti.

Vastaukseni tuntui tässä vaiheessa riittävän heille, joten kiiruhdin takaisin äitini luokse.

Olin eräänä kevätaamuna 50-luvun lopussa ollut lähdössä kouluun tästä samasta pihasta. Silloinen kansakoulu sijaitsi noin kilometrin päässä kodistani Lepäkosken kylässä. Olin ensimmäisellä luokalla. Muistan selvästi, miten isällä oli tapana sanoa lähes joka aamu ennen kouluunlähtöäni: ”Mee ny sitten joksikin aikaa opetteleen aakkosia, mutta jos et pärjää koulussa eikä sinusta ole mihinkään näihin kunnon töihin niin ryhdy sitten vaikka virkamieheksi”.

– Olisikohan nyt aika palata kunnon töihin, mietin kävellessäni takaisin sisälle.

Elämäsi tilaisuus, jota et voi ohittaa

– Meidän täytyis kohta lähteä sinne selvittämään niitä asioita, sanoin äidille kiirehtien lähtöä.

– Mä soitan ensin sinne sairaalaan, josko ne tietäisivät, miten nämä asiat hoidetaan ja sitten soitan sille Irmelille.

Etsin Hämeenlinnan sairaalan puhelinnumeron ja kysyin keskuksesta henkilöä, joka tietäisi sinne viime yönä tuodun kuolleen isäni kohtalosta. Keskusneiti olikin hyvin avulias ja selvitti, että kotona kuolleelle henkilölle pitää todennäköisesti tehdä ruumiinavaus kuolinsyyn selvittämiseksi ja vasta sen jälkeen sairaala kirjoittaa kuolintodistuksen, joka toimii lupana hautaukselle.

– Voimmeko äitini kanssa tulla katsomaan isäni ruumista? kysyin.

– Uskoisin niin, mutta yhdistän vastaavalle lääkärille.

Sain lääkäriltä luvan tulla katsomaan isäni ruumista, joten päätimme äidin kanssa lähteä matkaan heti sen jälkeen, kun olisin soittanut Irmelille.

– Irmeli Raittilainen puhelimesta, kuului linjan toisesta päästä selkeästi.

– Tässä on Reino Leppäkoskelta, hyvää huomenta, aloitin virallisesti. Kerroin nopeasti Irmelille isäni kuolemasta ja että olemme menossa äitini kanssa hoitamaan käytännön asioita. Irmeli oli yllättynyt uutisesta. Vaikka hän ei veljeni kuoleman jälkeen enää pitänytkaan säännöllistä yhteyttä appivanhempiinsa, hänellä oli hyvät välit miehensä muihin sukulaisiin paitsi Ullaan. Lupasin Irmelille, että ilmoitamme hautajaisten ajankohdan, kunhan saisimme asiat niin pitkälle.

Saavuttuamme sairaalaan muistui mieleeni puhjenneen umpisuoleni leikkaus ollessani kymmenvuotias.

Muistan, kuinka naapurissa asuva taksikuski ajoi minut ja äitini aamuyöstä tämän saman sairaalan eteen. Sisään astuessamme tunsin sieraimissani desinfiointiaineen hajun, joka silloin oli vaikuttanut sekä kuvottavalta että pelottavalta. Muistan, kun ensiavun hoitajat veivät minut elämäni ensimmäiseen ammeessa tapahtuvaan kylpyyn. Kylvyn jälkeen he kiidättivät minut pitkiä käytäviä pitkin leikkaussaliin, jonka katossa loistivat hyvin kirkkaat valot. Olin kivusta jäykkänä ja kauhuissani puhdistusaineiden hajusta, oudosta ympäristöstä ja täysin vieraiden ihmisten läsnäolosta. Ymmärsin kuitenkin heidän puheistaan ja ilmeistään, että tilanteeni oli hyvin vakava. Minulle ei selitetty, mitä seuraavaksi tulisi tapahtumaan. Luulin tukehtuvani, kun nukutushoitaja toi eetterinaamarin kasvoilleni ja tukki sillä tiukasti hengitystiehyeni. Yritin rimpuillen työntää naamaria pois, mutta kahden hoitajan avulla he onnistuivat pitämään naamaria kasvoillani, kunnes väivuin uneen.

Nyt tullessani äitini kanssa tähän samaan sairaalaan, muistan vieläkin sen tunteen, kun hoitajat painoivat hirveän hajuisen eetterinaamarin kasvoilleni tästä käytävästä vain muutaman seinän takana. Tällä kertaa jouduin tutustumaan sairaalan alakerrassa olevaan ruumiiden säilytysosastoon ja pieneen kappeliin.

En ollut aikaisemmin nähnyt ketään kuolleena. Isäni ruumis oli nostettu keskellä huonetta olevalle sairaalasängylle ja hänen päällään oli valkoinen lakana. Sängyn vieressä olevalla pienellä pöydällä oli kynttilä, jonka vie-

ressä oli virsikirja ja Raamattu. Vahtimestari sytytti kynttilän ja poisti lakanan isän kasvojen päältä. Hänelle oli laitettu pään takaa leuan ympärille side, joka piti leuan paikallaan ja suun kiinni. Mielestäni isäni ruumis näytti pikemminkin vahanukelta kuin kuolleelta. Vaikka ruumis oli sairaalavuoteen päällä, minusta siinä ei ollut enää ketään, ainoastaan ihmisen kuoret.

Äitini purskahti hysteeriseen itkuun nähdessään isäni kuolleet kasvot. Otin itkusta vavahtelevan äitini kainalooni ja puristin häntä siinä muuttaman hetken. Nyökättyäni vahtimestarille, että olimme valmiit poistumaan, hän peitti jälleen isäni kasvot, sammutti kynttilän ja ohjasi meidät aikaisemmin kanssani puhelinyhteydessä olleen lääkärin luokse. Lääkäri ohjeisti meitä jatkotoimiin antamalla pienen esitteen, jossa oli lyhyesti ohjeet käytännön asioista omaisen kuoltua. Hän ilmoitti meille, että voisimme sopia hautaustoimiston kanssa isäni arkkuun laittamisen heti kun ruumiinavaus on tehty. Hautausluvan saamme, kun ruumiinavauspöytäkirja on valmis.

Poistuimme äitini kanssa sairaalasta ja lähdimme ajamaan kohti Turenkia, ensin hautaustoimistoon ostamaan arkkuja ja sitten Janakkalan seurakunnan virastoon sopimaan alustavasti hautauspäivää.

– Mistähän nyt aloittaisin, että pääsisin edes jollakin lailla selville, mikä tämä firma oikein on, ajattelin kun kaivoin ammattikoulussa tekemäni vihreän postilaatikon pohjalta samana päivänä tulleita kirjeitä ja lehtiä.

Isälleni osoitetussa suoramyyntipositivuksessa oli kirjekuoren päällä teksti: TÄSSÄ ELÄMÄSI TILAISUUS, JOTA ET VOI OHITTA.

– Nyt taisitte myöhästyä, ajattelin ironisesti.

Pääosa saapuneesta postista oli osoitettu isäni firmalle, Raittilaisen Pelityö Tmi:lle. Menin verstaalle, kun Oiva ja Onni olivat iltapäivän kahvitauolla.

– Vai niin loppuivat äkisti Rafaelin peltihommat, tokaisi Oiva nyt jo entisellä rehvakkaalla tyylillään.

Aamun hätäntyneestä miehestä ei ollut enää tietoakaan.

– Siitä miehestä ei kyllä eilen olis uskonu, ettei se aamulla enää heräis meidän kanssa töihin. Isäs antoi eilen meille kaikki tälle viikolle tarkoitetut työt, mutta ensi viikon hommista ei ole mitään tietoa. Mitäs aattelit meille jatkoon? kysyi Onni huolestunut ilme kasvoillaan.

– Yritän käydä tilanteen läpi tässä illalla ja selvitän firman tilanteen lähipäivinä. Mutta olkaa rauhassa, eivät nämä hommat teiltä varmasti tähän loppu, tyynnyttelin Oivaa ja Onnia.

Aloin tutkia konttorikopissa olevia mappeja päästäkseni selville yrityksestä ja sen tilasta. Ensimmäisessä mapissa oli pankin tiliotteita ja maksamattomia ostolaskuja. Toisessa mapissa oli viimeisen vuoden kirjanpidon tulosteita. Toisen mapin takana oli hyllyllä puoliksi juotu Koskenkorvapullo. Kolmannessa mapissa oli edellisen vuoden veroilmoitus ja tilinpäätös.

Kauhukseni totesin, että firman tilillä näytti olevan rahaa 4950 markkaa ja maksamattomia laskuja oli yhteensä yli 20.000 markan arvosta. Seuraavassa mapissa oli tarjouskirjeitä ja tilauksia sekä vain ruutupaperille kirjoitettuja työsopimuksia. Niistä näkyi, että pojilla valmistuksessa olevat pel-tiosat olivat menossa Janakkalan kunnantalon laajennustyömaalle. Ne pitäisi olla asennettuna ja luovutettuna jo seuraavalla viikolla. Yksittäisiä kä-sinkirjoitettuja tilauksia oli mapissa vain muutama, yhteisarvoltaan alle kymmenentuhatta markkaa.

– Käyköhän tässä niin, että firma kuolee ennen kuin saadaan isäntä haudattua, aprikoin itsekseni.

Mappeja selaillessani huomasin, että firman kirjanpitäjä oli hämeenlinnalainen tilitoimisto.

– Sieltä saattaisi selvitä jotakin, päättelin ja aloin veivata tilitoimiston puhelinnumeroa jo 1960-luvulta peräisin olleella mustalla pöytäpuhelimella.

– Hämeen tilitoimisto, vastasi ystävällinen naisääni. Esittelin itseni ja ilmoitin miksi soitin.

– Olemme hoitaneet useita vuosia toiminimi Raittilaisen Peltityön kirjanpitoa, mutta valitettavasti emme anna puhelimessa mitään tietoja, emmekä täällä toimistollakaan ulkopuolisille, totesi aikaisemmin niin ystävällinen naisääni.

En jaksanut kinastella enempää, vaan pyysin yhdistämään tilitoimiston johtajalle.

– Jukka Häme, kuului vastaus.

Toistin hänelle asiani ja kerroin samalla, että minun olisi saatava tietää, missä jamassa isäni firma on ja kuka siitä tietäisi jotakin. Hän esitti pahoittelunsa isäni kuoleman johdosta ja sanoi ymmärtävänsä ongelman. Hän ehdotti, että tulisin käymään Hämeenlinnassa, jolloin hän voisi selvittää firman heillä olevista papereista ainakin jonkinlaisen tilannearvion. Samalla hän pyysi minua tutkimaan tehtyjen töiden laskutustilanteen.

Lopetettuani puhelun kirjanpitäjän kanssa soitin Janakkalan Osuuspankkiin, josta ilmoitettiin, että he toimivat pankkisalaisuuden mukaan, eivätkä voi antaa puhelimessa mitään yksilöityä tietoa ja ulkopuolisille he eivät anna mitään tietoa. He pyysivät minua hankkimaan ensi tilassa perukirjan todisteeksi valtuuksistani ja tulemaan sitten pankkiin. Ilmoitin tulevani parin päivän kuluttua henkilökohtaisesti käymään.

Selailin pintapuolisesti kaikki hyllyillä olevat mapit, mutta löysin ainoastaan edellisten vuosien tilinpäätöstietoja ja kunkin vuoden veroilmoitukset, joista ei selvinnyt oikeastaan muuta kuin se, että yrityksen tulos oli kieppunut 1970-luvun viimeiset vuodet tappion ja pienen plusmerkkisen tuloksen molemmin puolin. Samalla löysin yhden täysinäisen ja yhden puoliksi tyhjennetyn votkapullon.

– Miksi nämä ovat täällä?

Isäni ei ollut lapsuudessani koskaan juonut alkoholia. Tosin ei hän laisi sylkenytäkään, mutta muutamaa naapurissa juotua saunakaljaa lukuun ottamatta hän ei käyttänyt alkoholipitoisia juomia. Olikohan isäni kaappijuoppo vai olikohan pullot tarkoitettu vieraita varten. Tai sitten Oivan ja

Onnin viinakset olivat työpaikalla isän valvonnassa, mietiskelin hyllyjä tutkiessani.

– Tuleks sä huomenna käymään, huuteli Oiva oven raosta ja huomasin hänen riisuneen jo työhaalarit naulaan.

– Tulen ehkä parin päivän päästä, koska minun täytyy hoitaa oma työniikin, mutta ole huoleti, kyllä asiat selviävät, vastasin, vaikka en ollut läheskään varma puheistani.

Selailin vielä työpöydällä sekavassa järjestyksessä olleita papereita, joista suurin osa oli epämääräisiä muistilappuja, joissa oli käsin tehtyjä laskutoimituksia. Päätin ottaa pöydällä olevan viikkoaukeamakalenterin mukaani kotiin.

– Jos vaikka siitä selviäisi jotakin, mietiskelin sulkiessani pöytälaatikon.

Olin juuri lähdössä pois kun havaitsin työpöydän alla olevassa laatikossa mustan muovikantisen vihon, jonka kannessa ei ollut mitään merkintöjä. Vihko osoittautui isäni muistikirjaksi, jossa näkyi lyhyet merkinnät sovituista asioista kuten tilatut pellit hintoineen, ja ostetut hitsaustarvikkeet, työkoneiden terät, koneiden varaosat, sovitut asennukset, tarjousneuvotteluissa sovitut asiat, kuten maksuehdot, kuljetukset, tarjoushinnat. Viimeisimmät merkinnät olivat eiliseltä päivältä. Päätin ottaa muistikirjan kotiin ja poiketa vielä äitini luona talossa.

– Saitko mitään selville firman tilanteesta? kysyi äiti huolestunut ilme kasvoillaan heti ovesta sisälle astuttuani.

Vastasin epämääräisesti saaneeni joitakin asioita jo selville. Kerroin äidille soitoistani kirjanpitäjälle ja pankkiin ja pyysin häntä tulemaan mukaan loppuviikolla tapahtuviin neuvotteluihin.

– Voinhan mä tullakin, mutta kun mä en tiedä, enkä edes ymmärrä niistä asioista yhtään mitään, oli hyvin vaivautunut vastaus.

Ilmoitin tulevani parin päivän kuluttua selvittämään tilannetta, kun samalla olisi se kirjanpitäjän luona käyntikin.

– Mutta kun sinulla on se oma työkin, huokasi äitini huolissaan.

Vuorotyönjohtaja Reino Raittilainen saa eräänä aamuna puhelun äidiltään. Isä on kuollut.

Tästä alkaa Reinon monivaiheinen polku itsenäiseksi yrittäjäksi Leppäkoskella. Yritys valmistaa peltikattoja, postilaatikoita ja myöhemmin myös komponentteja autoteollisuudelle.

Samaan aikaan myös Raittilaisen perhe kokee muutoksen toisensa jälkeen.

Isän jäljissä kuvaa elävästi alkavan yrittäjän työelämän ja perheen yhteensovittamista 80-luvun alkuvuosien Suomessa.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi